

en uit een zeker aantal woorden mocht bestaan; en een *triviaalnaam*, uit één woord, gewoonlijk een bijvoegelijk naamwoord, bestaande. Van alle bekende planten stelde hij die drie namen vast, en bracht ze door den druk onder ieders bereik. Zoo werd de plant *Phaseoloides caroliniana frutescens scandens foliis pinnatis floribus coeruleis spicatis* (een der oude namen) door Linnaeus *Glycine caule perenni* gedoopt met den *triviaalnaam* *frutescens*. Vooral het invoeren van den *triviaalnaam* bleek zoo practisch te zijn dat voortaan de planten alleen met hunnen *geslachts-* en *triviaalnaam* werden genoemd en die *triviaalnaam* langzamerhand *soortnaam* is gaan heeten.

Vitis quinquefolia, *Spiraea japonica* en *Prunus pendula*, van welke we in het begin van dit opstel uitgingen, zijn zulke namen; de laatste twee planten zijn na Linnaeus' hervorming ontdekt en hebben dus van het begin af aan moderne benaming gehad; de eerstgenoemde had den *geslachtsnaam* reeds van Tournefort; de *soortnaam* was volgens Linnaeus *foliis quinatis ovatis serratis*; eerst later gaf Linnaeus haar den *triviaalnaam* *quinquefolia*, die nu *soortnaam* heet.

Wij treden thans binnen de tweede periode van de botanische benaming.

Wageningen, Januari 1913.

J. VALCKENIER SURINGAR.

(Wordt vervolgd).

OVER KUIF- EN DENNEMEES.

Wij bevinden ons in de uitgestrekte dennenbosschen van de Veluwe. Nog niet dikwijls hebben menschenstemmen de plechtige stilte, die hier heerscht, ontheilgd.

Een schaapherder, een weinig te ver met zijn kudde van stal gedwaald, een eenzame kolenbrander, of nu en dan een natuurliefhebber zijn de eenige menschenlijke wezens, die hier komen.

Hier wil ik uw gids zijn, volg mij slechts en ik zal u het leven doen kennen van eenige boschbewoners door velen van ons nooit ontmoet.

Wij hebben de kale heide verlaten, waar de voorjaarszon reeds haar kracht doet voelen en ons dwingt de demi-saison uit te trekken.

De bodem wordt al meer en meer heuvelachtig en waar wij eerst den veenachtigen heidegrond onder onze voeten hadden, betreden wij nu plotseling het stuifzand. Hier begint pas de eigenlijke Veluwe. Sombere als eenzame menschenfiguren staan de jeneverbessenstruiken verspreid, de een in de diepte, de ander op een zandheuvel, waarvan de wind reeds het grootste gedeelte afgevreten heeft en welks top nog slechts bestaat uit een warrel van wortelen, die door het aanhoudend minder worden van de zandmassa, geheel blootliggen. Om den totalen ondergang van zoo'n heuvel te bevorderen heeft het wilde konijn tusschen deze wortelen nog zijn hol gegraven, hierdoor het eenige houvast nog ondermijnend.

Soms blijven wij stil staan, zoo zeker verbeelden wij ons een mensch te zien, maar als wij dichterbij komen, is 't weer zoo'n pyramidevormige jeneverbes. De denneboomen, niet de slanke, gladstammige, maar de wijdvertakte denneboomen komen al veelvuldiger voor en gelijken in de verte op groote, groene paddenstoelen, waaronder men voor regen of zonneschijn eene heerlijke beschutting kan vinden. Maar dan plotseling in altijd durende afwisseling staan wij voor het dennenwoud.

Slank en recht rijen de boomen opwaarts, hun kruinen hoog verheffend boven hun kreupele en kromme soortgenooten in het stuifzand.

Wij treden binnen en hier vinden wij pas de zoo welkome verfrissching. Ook hier zendt de zon echter hare stralen, maar niet zoo hel en heftig als op de kale heide. Zij glijden langs de roodbruine stammen naar beneden over het mossig tapijt en sieren het woud met die getemperde schoonheid, die ons stil doet zijn.

Diep zakken onze voeten in het zachte mos, hier zilvergrijs, daar van 't schoonste groen en onhoorbaar gaan wij onder de ernstige dennen verder. Geen geluid verbreekt de stilte, alleen het aansuizen van den wind door de kruinen der boomen maakt die stilte nog drukkender.

Maar hoort, wat is dat? Luistert, hoe stemmetjes als op den wind gedragen, komen aan-ruischen; eerst veraf en weldra dichtbij boven onze hoofden; schel, fijn gepiep klinkt rondom.

Luistert nu eens goed toe naar die ontelbare fijne stemmetjes en geeft uwe oogen tevens goed den kost.

Een zwerm meezen is in aantocht. Zwartkop, blauwkop, staartmees, kuif- en dennemees trekken broederlijk en zusterlijk te zamen en daartusschen mengen zich als kleine pages de schitterend gekleurde goudhaantjes.

Nu eens hangend aan de uiterste takjes, dan weer een rechtstand makend tegen den stam, zoeken zij de insecten. Hoort ge wel dat geheimzinnig ritselen boven uw hoofd, ziet gij wel, hoe nu en dan een stukje boomschors naar beneden dwarrelt. Dit alles is het werk van dien troep levenmakers, die, toen de hoofdleider van de bende ons zag, eenparig een druk gepiep aanhieven. Nu echter is het weer stil geworden. Ze zijn alle veel te druk met het zoeken naar voedsel.

Daar heeft het sierlijke kuifmeesje tusschen de schors eene groote dennerups gevonden. Stevig pakt het de schadelijke klant in den nek en vliegt er mede naar een hooger tak. Nu zet het 't klauwtje op zijne prooi en geniet als een ware kenner zijn maaltijd. »Tie trrrr, tie trrrr« klinkt het uit zijn keeltje, zoodra het ons bemerkt en de guitig zwarte oogjes glinsteren onder het wit met grijs-gestipte kuifje of liever kuif, want in verhouding van zijn lichaam draagt het kuifmeesje eene groote, spitse capuchon.

De vuilwitte wangen worden scherp belijnd door de pikzarte befen en door de van daar uitlopenden kring van zwarte veertjes, die zich uitstrekt tot achter aan den kop. Van de oogen uit loopt een dergelijke krans van zwarte veertjes, besloten door eerstgenoemden kring.

De rug is tot aan den stuit bruin-grijs, de staart is iets donkerder getint, gelijk ook de vleugels, die met zwartgepunte slagpennen versierd zijn. De borst is bruingrijs, zacht vervloeiend in lichter kleur.

Wanneer Maart aanbreekt zoekt het mannetje een gaaike en dan is 't met het nomaden-leven uit; ze trekken zich terug om een nestelplaats te zoeken. Waar men deze kan vinden? O, op zeer zonderlinge plaatsen.

't Liefst bouwen zij hun nest in den ouden afgekapt vermolden boomstam van den

den. Door regen en wind is de overgebleven stam verweerd en verrot en nu doet het meesje het verdere werk. Weldra heeft het een gat gemaakt van 15 à 20 c.M. diepte en daar in den grond bouwt het nu zijn nest dat binnen eenigen tijd 8 à 10 wit met roodgestipte eitjes zal bevatten.

Oude eekhoornnesten zijn ook welkom tot woonplaats en zelfs vond ik eens een nest in een ouden ketel door toeval in de takken van den boom verzeild geraakt, en die direct als nestelplaats was geannexeerd. Ook vond ik eens een nest met 8 jongen op een ouden schietheuvel, waar de koker om den vlaggestok in te zetten, eene gunstige gelegenheid tot nestelen bood.

Daar is de geheele zwerm naar beneden gekomen, echter niet alle, het dennemeesje, ook wel zwarte mees genoemd, en het goudhaantje blijven boven en zoeken niet tegen den stam en onder schors hun voedsel, maar besnuffelen slechts de uiteinden der sparren.

Gelijk de nachtvlinder al vliëgend de honing zuigt uit de bloem, zoo ziet men goudhaantje en dennemees dikwijls met trillend vliegbewoeg de insecten uit den denneknop halen.

Is het insect te groot om in eens te verslinden, dan zetten ze zich op een takje en de prooi onder het pootje nemend, proeven zij met fijne tong van de buit. Nu kunt ge zien hoe de dennemees er van onder uitziet. Het vuilwit van de borst vervloeit zacht in het lichtgrijs van den buik en het grijs van den staart. Wat echter die eentonig grijze en vuilwitte kleur verbreekt is de pikzwarte getande baard en de zwarte bakkebaarden, die het vuilwit der wangen omgeven. De kop is pikzwart, maar de breede witte streep van sned tot nek recht over den kop loopend, vormt hier weder een aangenaam contrast met voornoemd zwart.

Het grijs van rug en schouders is dieper en blauwer dan dat van de kuifmees en de slagpennen, van grijs tot zwart overgaand, sieren zich met witte puntjes als wilden deze ook weer hier de eentonigheid verbreken.

In Februari reeds willen de dennemeesjes paren en hoewel nog wel meetrekkend met de vele andere soorten kondigt het onderling joelen en vervolgen reeds een spoedig afzonderen aan.

Daar zien ze een eekhoornnest, wip, het eene gat in, het andere uit, steeds elkaar vervolgend, totdat ze eindelijk spelensmoede hunnen dorst lesschen aan den schitterenden dauwdroppel, die aan 't eind der groene naalden den zonnestraal omvangen hield.

Eekhoornnesten en liever nog die van ekster en boschkraai, de door den bliksem opengereten den, konijnenholen en dergelijke plaatsen dienen, om het van grashalmen, mos en veertjes gebouwde nest te bergen.

Na een 12-tal dagen broedens kruipt het hongerig kroost uit de wit-met-roodgeklepte eitjes en nadat de jongen 18 dagen oud zijn verlaten zij het nest en wanneer deze zich alleen kunnen helpen, vereenigen zij zich met andere meezensoorten en trekken als jonge nomaden

OVER KUIF- EN DENNEMEESCH.

39

door het woud. Dat deze vogels van groot nut zijn, behoef ik u zeker niet te vertellen, want waar 't verteringsproces een snel verloop heeft, zooals bij deze het geval is, kunnen ze heel wat voedsel gebruiken. De jongen van beide soorten gelijken op de onden, alleen, naarmate zij ouder worden, verscherpen de kleuren en wordt het zwart glanziger en het grijs dieper van tint.

Een geruchte gaat over het woud en plots is de geheele bende naar de kruinen der dennen gevlogen. Slechts een ijl waarschuwend gepiep verraad hunne aanwezigheid. Een zwerm bonte kraaien op hunne terugreis naar Noordelijker streken was het, die de kleine levenmakers deed verschrikken.

Is de schrik voorbij, dan hervat zich weder het levendig beweeg in 't groen en langs den stam.

Het gezang van kuif- en dennemees is bij weinigen bekend en toch als ge zoo stilletjes hen begluren kunt, dan hoort ge dikwijls hun melodieuze gelispel zich vermengen met het geheimzinnig gefluister der dennen. Ook het goudhaantje mengt zich dan dikwijls met zijn en lief stemmetje in het koor en schijnen dan wel de koorknapen van het woud.

Nu wordt alles weer stil, het geritsel en getik in de takken heeft opgehouden, alleen hoort men nu en dan nog eens den schellen loktoon van den koolmees, het »ties-wiet-ties-wiet«, of het naijverig »schiet in 't vuur«. Dit is het wachtwoord, dit houdt de bende bij elkaar. Eindelijk zijn ze niet meer te hooren en terwijl we liggen te overdenken, wat we zoo juist zagen, hooren we alweer in de toppen der dennen het keuvelend gepiep van een nieuwen troep, samengesteld uit dezelfde soorten.

De zwarte of dennemees is wel de kleinste, op het goudhaantje na, de kuifmees is iets grooter, ongeveer zoo groot als het pimpelmeesje.

Het getril van de zonnestralen in den tusschen het mos verscholen dauwdroppel heeft opgehouden; het diamantgeflonker is uitgedoofd; de rechte stammen der dennen verdonkeren de roode tint en lange schaduwen vallen door het woud. De zon neigt zich ter ruste. De krassende stem van den boschkraai klinkt van verre tot ons. Over de heide komen de witte nevelen aandikken en spreiden zich over de groene golving van het denneloof.

Het blaffend geluid van het steenuiltje doet zich hooren en nu al piepend en brabbelend zoeken de meesjes een schuilplaats voor den nacht.

Bij 10 à 12 stuks tegelijk kruipen ze in het oude eksternest of bij 3 à 4 stuks aaneengerijd beschermen ze elkander op een goed verborgen tak, tegen de nachtkoude.

Wanneer de nevelen vluchten voor den komenden dag, kan men zien, hoe zij, het slanke lijfje rekkend, zich klaar maken voor de nieuwe dagtaak.

Blij den vrij vatten ze deze op en broederlijk deelen de verschillende soorten hun zorgen.

Wee den roofvogel, die het wagen een van hen aan te vallen, want dapper zullen ze hem eendrachtelijk zijne prooi betwisten. Waarschuwend en schel klinkt dan een hulpkreet door het woud en van alle zijden zullen de meezen aanstormen om onder hetsch lawaai den indringer te verjagen.

't Is stil in 't woud
Slechts geheimzinnig gezucht
Een ruischend gerucht.
Gaet door het groenende hout.

De zon zendt door 't bosch
In onophoudelijk gepraal
Straal op straal
En beparelt het groenende mos.

Dan plots in 't loover
Geheimzinnig gedruisch
En meezengeruisch
Met kleur en stemmengetoover.

Nu zijn ze voorbij,
De stilte keert weer,
Geen stemmetjes meer
Van meezen zoo vroolijk en blij.

Utrecht.

H. E. KUYLMAN.